

ĮVADAS

Trumpas projekto „Sektų prevencijos programa jaunimui“ ir kompaktinio disko „Sektų prevencijos metodinė medžiaga“ turinio pristatymas

Projektas „Sektų prevencijos programa jaunimui“ buvo vykdomas pagal Valstybinės jaunimo reikalų tarybos ir Lietuvos blaivybės fondo 2005 m. balandžio 29 d. finansavimo sutartį Nr. 45-49/1-1.

Projekto partneriai – Lietuvos krikščioniškojo jaunimo blaivybės sąjunga „Žingsnis“ (pirmininkas *Andrius Stasiukynas*, seminarų pagal projektą lektorius) ir Kultūrų prevencijos biuras (pirmininkė *Natalija Danielienė*).

Projekto religijotyro konsultantas ir lektorius – *kun. Edmundas Naujokaitis*.

Vadybininkas ir valdymo programos kompaktiniam diskui bei knygos maketo autorius – *Karolis Zeltinis*.

Dailininkas ir lektorius – *Mantas Petravičius*.

1. Problema. Situacijos analizė

Atgavus Nepriklausomybę į Lietuvą pradėjo skverbtis daugelis pavojingų jaunimui sektų, tokios, kaip scientologai, mormonai, Jehovos liudytojai ir kitos. Tai organizacijos, kurios Europoje ir pasaulyje dažniausiai apibūdinamos kaip totalitarinės sektos ar destruktivūs kultai (*descult*). Jų greitas plitimas, skverbimasis į švietimo sistemą yra nauja grėsmė Lietuvos jaunimui.

Sektų veikla yra ypač žalinga paauglių psichikai ir fizinei sveikatai. Gerai žinoma, kad sektos žmogų pavergia dažniausiai visam gyvenimui, atskiria jį nuo visuomenės, sunaikina asmenybę, paneigia ar suvaržo pagrindines laisves ir pažeidžia žmogaus teises. Sektų poveikis žmogaus psichikai sukelia sunkią priklausomybę, prilygstančią priklausomybei nuo alkoholio ir kitų narkotikų. Gydymas asmenų, kurių psichika buvo pažeista dėl sektų veiklos, kaip ir gydymas nuo narkotikų priklausomybės, kartais užtrunka ne vienus metus ir dažnai būna nesėkmingas. Kai kurios sektos tiesiogiai skatina savižudybes arba, sukeldamos psichikos sutrikimus ir ligas, sudaro tam prielaidas. Totalitarinės (destruktyvios) sektos sudaro grėsmę demokratinei tvarkai ir valstybės saugumui.

Atsižvelgdami į šias aplinkybes, kėlėme sau tikslą sukaupti sektų prevencijos metodinę medžiagą elektroninėse laikmenose, norint sukurti sistemą, kurią sudaro informacijos kaupimo ir perdavimo jaunimui priemonės informacijai greitai pateikti iš patikimų šaltinių lietuvių ir kitomis kalbomis. Ateityje bus sukurtas jaunimo organizacijų tinklas informacijai apie sektas plačiai paskleisti ir prevencijos veiklai vykdyti. Taip pat bus sudarytos galimybės teikti paramą įtrauktiems į sektas asmenims, nelaukiant kol jų psichika bus pažeista ir jie taps sektų vergais. Be to bus sukaupta teisinio pobūdžio informacija iš įvairių šalių, kuria remiantis būtų įmanoma apginti piliečių laisves ir žmogaus teises nuo sektų žalingos veiklos. Taigi, šis projektas yra tikrai darbo pradžia.

Destruktyvių (totalitarinių) sektų apibūdinimas

Šiame projekte naudojama sąvoka „sektą“ suprantama kaip uždara, atsiskyrusi nuo visuomenės ir gyvenanti pagal savo taisykles grupė, pasižyminti totalitariniais bruožais, destruktiviai veikla asmenybės ir visuomenės atžvilgiu. Projekte laikomasi Prancūzijos „Šeimos ir jaunimo apsaugos nuo destruktivių sektų įtakos asociacijos“ (Association pour la Sauvegarde de la Famille et de la Jeunesse - ASFJ) duoto apibūdinimo. Ši organizacija siūlo laikyti „sektą“ tokią grupę, kurioje taikomas MANIPULIAVIMAS SĄMONE, naudojant:

- a) primygtinį konkretaus mokymo piršimą;
- b) mąstymo proceso kontrolę;
- c) psichinę prievartą.

TAI GRIAUNA ASMENYBĘ šiuo atžvilgiu:

- a) fiziniu - nepilnavertė mityba, nepakankamas miegas, įtemptas darbas;
- b) psichiniu – asmenybės griovimas, iškreipiamas gebėjimas kritiškai vertinti bei elgtis;
- c) protiniu – skurdžios žinios (ribojama viskas, kas netarnauja sektai);
- d) socialiniu - bendravimo varžymas, totalinis priešiškus visai visuomenės funkcionavimo sistemai.

TAI GRIAUNA ŠEIMĄ dėl šių priežasčių:

- a) kritiškų pastabų, agresijos, įžeidinėjimų, šmeižto;
- b) susvetimėjimo, santykių tarp vaikų ir tėvų nutrūkimo;
- c) skyrybų.

TAI GRIAUNA IR VISUOMENĘ, kadangi:

- a) sektos nariams trukdoma dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame savo šalies gyvenime;
- b) arba jie skatinami išsiskverbti į visas ekonominio, politinio ir kitas gyvenimo sferas.

Sektos esmė – SUKČIAVIMAS :

- a) intelektualinis;
- b) moralinis;
- c) finansinis.

Požiūris į sektas bei su jų prevencija susijusios organizacijos Lietuvoje ir Europoje

Sektų veiklos būdai ir pasekmės yra gerai ištirtos ir aprašytos įvairių šalių specialioje literatūroje. Deja, Lietuvos tyrinėtojai apie jų veiklą dažniausiai rašo pernelyg bešališkai, lyg jos būtų kito, su mumis nesusijusio pasaulio reiškinys. Tačiau ir Lietuvoje jau yra pakankamai žmonių vienaip ar kitaip nukentėjusių nuo sektų, jų vis daugės, jeigu jaunimas bus nepakankamai informuojamas apie gresiančius pavojus.

Kai kurie Lietuvos tyrinėtojai visus naujus tikėjimus apibūdina sąvoka „naujieji religiniai judėjimai“, siūlo netgi atsisakyti sąvokos „sekta“. Leidinyje „Naujojo religingumo iššūkiai“ (Straipsnių rinkinys. Naujųjų religijų tyrimo ir informacijos centras, „Dialogas“, 2004) šiuo pavadinimu aprašomi beįsisknijantys Lietuvoje satanistai, scientologai, mormonai parapsichologai, krišnaitai, Satja Sai Babos pasekėjai, Ošo judėjimo dalyviai, Jehovos liudytojai, REIKI judėjimas, munitai, Visarijono bendruomenė, „Baltojo lotoso“ judėjimas, masonai, „Tikėjimo žodis“ ir senovės baltų tikėjimas. Dauguma šiame leidinyje aprašytų organizacijų, įskaitant ir nepaminėtas, tokias, kaip „Dievo šeima“ ar kitos pagrindyje veikiančios religinės bei ezoterinės grupės, yra tikrai pavojingos jaunimui. Tačiau be minėtų Lietuvoje yra daug kitų, mažiau pavojingų jaunimui organizacijų. Todėl sąvokos „sekta“ atsisakymas reikštų, jog nuo šiol visos naujos religinės pakraipos organizacijos - tos, kurios religine filosofija dangstosi siekdamos materialių tikslų bei valdžios ir kurių veikla luošina savo pasekėjų, pirmiausiai jaunimo kūną ir dvasią ar netgi sudaro grėsmę žmogaus gyvybei, ir tos, kurios tokios grėsmės nekelia, visos jos dangstomos nauju, daugumai žmonių nerimo nekeliančiu pavadinimu. Tai sudaro išpūdį, kad sektų keliamų problemų jau nėra. Tai gali reikšti susitaikymą su nusikalstama sektų veikla, sudaryti joms sąlygas nebaudžiamai terorizuoti mėginančius atsisakyti jų „globos“ asmenis. Su tokiu požiūriu niekaip negali sutikti nukentėję nuo sektų asmenys ir jų artimieji, 2004 m. gruodžio 27 d. Lietuvoje įregistravę viešąją įstaigą „Kultų prevencijos biuras“, kuris yra šio projekto partneris.

Projekte yra naudojamas Europos organizacijų nagrinėjančių sektų problemas, priimtas terminas „sekta“, nes tai atitinka Europos tradiciją, taip yra lengviau išskirti tikrai pavojingas organizacijas ir su jomis kovoti, derinant veiksmus tarptautiniu mastu. Tokios tradicijos laikosi ir projekto partneris Kultų prevencijos biuras, kurio įstatuose nurodomi tokie tikslai:

- Teikti ar organizuoti informacinę, dvasinę, psichologinę, teisinę bei socialinę pagalbą į sektas ar kitas destruktivias grupes įtrauktų asmenų artimiesiems, norintiems pasitraukti ar jau pasitraukusiems iš tokių judėjimų asmenims;

- Analizuoti Lietuvos ir kitų valstybių mokslininkų bei pseudo mokslininkų išvadų pagrįstumą, jų įtaką formuojant Lietuvos valstybinių institucijų požiūrį į netradicines religijas, dvasines bei ezoterines grupes;
- Įspėti visuomenę apie galimus kai kurių judėjimų destruktvyvios veiklos padarinius;
- Vykdyti destruktvyvių grupių plėtros prevenciją;
- Vykdyti šviečiamąją veiklą ir teikti informaciją klausimais, susijusiais su Kultų prevencijos biuro bei panašių organizacijų Lietuvoje ir užsienyje veikla.

Sektos ir jaunimas

Sektos į savo gretas pirmiausiai stengiasi užverbuoti vaikus ir jaunimą. Amerikos šeimų fondo (American Family Foundation) 1992 m. atliktais 308 buvusiųjų sektantų, priklausiusių daugiau, kaip 100 sektų, tyrimais nustatyta, kad 38 procentai tų, kurie verbuojant į sektas buvo mokiniai, paliko mokyklą. 27 procentai buvusiųjų sektantų buvo užverbuoti jiems besimokant koledžuose.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, atsižvelgdama į 1999 m. tarptautinės konferencijos „Jaunimas prieš narkotikus“ rezoliucijos rekomendaciją „Atkreipti dėmesį, kad Vilniaus rajono mokyklose aktyviai veikia scientologų ir kitos sektos, verbuojančios į savo gretas moksleivius...“, 2005 m. liepos 5 d. aplinkraščiu švietimo skyriams nurodė „... atsisakyti netradicinių religinių judėjimų paslaugų“ mokyklose. Tai buvo svarbi sektų prevencijos priemonė, kuria, tikriausiai, buvo apsaugota nuo nelaimės nemaža paauglių. Šis pavyzdys patvirtina sektų prevencinės veiklos reikalingumą ir valstybinių bei visuomeninių organizacijų bendradarbiavimo būtinybę.

Valdžios institucijų sprendimai dėl sektų veiklos suvaržymo užsienyje ir Lietuvoje

Raginama sunerimusios visuomenės, kai kurių šalių valdžia atsisako registruoti pavojingas sektas arba atsisako jas pripažinti religinėmis organizacijomis. Daugiausiai tokių sprendimų yra susiję su scientologų veikla. Štai pavyzdžiai:

1996 m. spalio 10 d. Graikijoje buvo priimtas teismo sprendimas likviduoti scientologų organizaciją KEPHE kaip „... organizaciją su totalitarinėmis struktūromis ir tendencijomis, kuri iš esmės niekina žmogų...“

1998 m. Vokietijos valdžia atsisakė scientologus registruoti kaip religinę organizaciją, remiantis tuo, kad jie kelia grėsmę demokratijai.

2004 m. Kijevo (Ukraina) municipaliteto administracija atsisakė registruoti Kijevo scientologijos bažnyčios įstatus, kaip prieštaraujančius Ukrainos įstatymams.

Griežti įstatymai sektų atžvilgiu yra priimti Prancūzijoje.

Lietuvoje, be jau minėto reikšmingo LR švietimo ir mokslo ministerijos sprendimo, verta paminėti 2004 m. kovo 24 d. LR Seimo teisės ir teisėtvarkos komiteto organizuotą valstybės institucijų ir visuomeninių organizacijų atstovų pasitarimą, kuriame buvo sudaryta darbo grupė, parengusi kai kurias įstatymų pataisas, reglamentuojančias sektų veiklą. Pasitarimą surengti pasiūlė iniciatyvinė grupė, vėliau įsteigusi Kultų prevencijos biurą.

Destruktyvių sektų veiklos Lietuvoje pavyzdžiai

Jau įprasta matyti Lietuvos miestuose vaikščiojančius mormonus, siūlančius savo pranašo Džozefo Smito (Joseph Smith) Bibliją, munitus, prašančius aukoti „tyros meilės“ vardan, Jehovos liudytojus, vaikščiojančius po butus ir peršančius „Sargybos bokštą“, scientologus, siūlančius atlikti Oksfordo gebėjimų (arba asmenybės) testą ir nemaža kitų tikėjimų atstovų. Šie ir kiti tikėjimai ir organizacijos, pasaulyje vadinamos sektomis, patraukia nemaža žmonių, kelia grėsmę savo pasekėjų psichikos sveikatai, o pirmiausiai jie taikosi į jaunimą ir vaikus. Vilniaus vaikų teisių apsaugos tarnybos duomenimis, jų darbuotojai ypač dažnai susiduria su sektų kenksminga veikla.

1998 m. Vilniuje buvo atidarytas Dianetikos centras, kurio veikla grindžiama scientologų metodais. Centro atstovai siūlo "Scientologijos bažnyčios" ideologo L.R.Habardo (Hubbard) sugalvotą "Detoksikacijos programą" kaip būdą pašalinti iš organizmo toksines medžiagas ir kaip efektyvų būdą gydyti narkomanus bei alkoholikus. Be to šio centro atstovai Vilniaus gatvėse platina kvietimus nemokamai atlikti „Oksfordo asmenybės analizės testą“ ar lankyti jų rengiamus kursus. Iš įvairių šalių gauta informacija patvirtina, jog visų šių metodų svarbiausia paskirtis – įtraukti jaunimą į savo organizaciją. Scientologų "Detoksikacijos programą" Rusijos Federacijos sveikatos apsaugos ir medicinos pramonės ministerija 1996 m. pripažino žalinga ir uždraudė ją naudoti visose ministerijai pavaldžiose įstaigose. 1999 m. minėtos ministerijos mokslinės tarybos narkologijos sekcija šią programą vėl atmetė, pripažinusi ją netinkama ir pavojinga, ypač paaugliams. 1999 m. Vilniaus psichikos sveikatos centro skyriaus vedėjas Jevgenijus Šarovas, išnagrinėjęs L.R.Habardo detoksikacijos programą, daro išvadą, kad ji nėra gydymo metodas, neatitinka gydymo saugumo normų ir negali būti individualiai pritaikoma. Negana to, ši programa neatlieka detoksikacijos funkcijos.

Oksfordo „Asmenybės analizės testą“, beje nieko bendro neturintį nei su Oksfordo universitetu, nei miestu, pripažino neturinčiu psichometrinės ir mokslinės vertės Anglijos psichologai, jį tyrę 1971 ir 1995 metais. Kad jų išvadamis galima pasikliauti, 1999 m. Lietuvos blaivybės fondo organizuotoje konferencijoje „Jaunimas prieš narkotikus“ patvirtino Lietuvos psichologų sąjungos prezidentas Gintautas Valickas.

Narkomanus gydyti siūlosi taip pat ir Transcendentinės meditacijos bei daugelio kitų sektų atstovai. Informacija apie tai ir atitinkami dokumentai yra talpinami pagal šį projektą sukurtame kompaktiniame diske „Sektų prevencijos metodinė medžiaga“.

Ne tik Scientologų, bet ir kitų sektų naudojami gydymo nuo alkoholizmo, narkomanijos ir kitų ligų metodai yra nepripažinti nei mokslo, nei gydymo institucijų. Atitraukdamos žmones nuo kvalifikuotų gydytojų, sektos daro nepataisomą žalą jų sveikatai, naudodamos tokį gydymą kaip priemonę įtraukti jaunimą į savo organizacijas. Lietuvoje lig šiol nebuvo imtasi priemonių tokiai veiklai varžyti.

Kaip žinoma iš literatūros, kai kurios sektos, kaip, pavyzdžiui, „Ananda Marga“, Ošo meditacijos centrai, kai kurie tantriniai kultai savo ritualuose praktikuoja narkotikus. Šios sektos jau veikia ir Lietuvoje.

2. Projekto tikslai

1) Sudaryti jaunimui geresnes sąlygas gauti žinių apie destruktivių (totalitarinių) sektų keliamus pavojus ir daromą žalą, apie efektyvią tokių sektų prevenciją;

2) Ugdyti jaunimo pilietiškumą, sugebėjimą kritiškai vertinti sektų siūlomus būdus gyvenimo problemoms spręsti ir gebėjimus apginti pagrindines laisves bei žmogaus teises, formuoti aktyvią neigiamą jaunimo poziciją destruktivių (totalitarinių) sektų atžvilgiu;

3) Apsaugoti paauglių ir jaunimo psichikos sveikatą nuo žalingos totalitarinių sektų įtakos, neretai sudarančios prielaidas savižudybėms, o įkliuvusiems į sektas - sudaryti sąlygas atsikratyti sektų globos.

3. Projekto uždaviniai

1) Parengti plačiajai visuomenei ir jaunimui informacinę bei švietimo medžiagą apie sektų keliamas problemas, taip pat metodinę medžiagą jaunimo organizacijų savanoriams, vyriausybinėms bei nevyriausybinėms vaikų globos organizacijoms, galinčioms dirbti pagal sektų prevencijos programas ir tokias programas savarankiškai parengti. Išleisti lietuvių kalba A.Dvorkino fundamentalaus veikalo „Sektų mokslas“ svarbiausius skyrius bei K.Oveno tyrimą „Asmenybės testas“ ir kitų autorių metodinę literatūrą sektų prevencijos temomis.

2) Įtraukti į sektų prevenciją Lietuvoje formalias ir neformalias jaunimo organizacijas, apmokyti jų narius.

3) Parengti patogią vartotojams ir platinimui duomenų bazę apie pavojingų sektų veiklą pasaulyje ir Lietuvoje.

4. Projekto rezultatai

Kiekybiniai rezultatai

Vykdamas projektą buvo surengti 3 seminarai moksleiviams sektų prevencijos temomis bei tarptautinė konferencija „Totalitarinių sektų prevencija“, vykusi Vilniuje, 2005 m. gruodžio 21 d. Pagal šį projektą taip pat buvo parengta „Sektų prevencijos metodinė medžiaga“, išleista kompaktinių diskų pavidalu 1000 egzempliorių tiražu.

Kokybiniai rezultatai.

Bene svarbiausias rezultatas vykdamas projektą yra jaunimo į sektų prevencijos veiklą įtraukimas ir grupės asmenų, turinčių tikslą šią veiklą toliau tęsti, susibūrimas. Grupės nariai įgijo įgūdžių, kaip organizuoti jaunimo švietimą, kaip pateikti informaciją, kaip atskleisti jaunimui sektų tikruosius tikslus, pateikti mokslininkų išvadas, patvirtinančius, jog sektų pretenzijos liudyti tikrąjį tikėjimą ar daryti stebuklus savo gydymo metodais neturi pagrindo.

Pagal parengtą ir seminarų, paskaitų metu išdėstytą metodinę medžiagą jaunimas gali išsiugdyti įgūdžius, reikalingus totalitarinėms sektoms atpažinti, apginti savo pagrindines laisves ir išvengti kitų su sektomis susijusių pavojų. Tai sudaro sąlygas plėsti prevencijos veiklą ir sukurti Lietuvoje informacijos apie sektas platintojų tinklą, rengti specialistus, kurie galėtų dirbti su jau įtrauktais ar įtraukiamais į sektas asmenimis ir padėtų jiems atsikratyti priklausomybės nuo sektų. Laisvas nuo sektų priklausomybės jaunimas galės apsaugoti savo psichikos sveikatą, tapti visaverčiais visuomenės nariais ir išsaugoti ateities kartoms tradicines lietuvių tautos vertybes.

5. Kompaktinio disko turinys

Kompaktiniame diske talpinama informacija lietuvių, anglų ir rusų kalbomis, suprantamomis didžiajai daugumai Lietuvos gyventojų. Kompaktinio disko turinys atsiskleidžia savaime, jį paleidus arba išrinkus nustatytais būdais.

Kompaktinio disko turinį sudaro:

1. Įvadas.

2. Apie sektas lietuvių kalba. Tai bendroji informacija ir dokumentai. Iš viso 19 straipsnių ir dokumentų kopijų.

3. Profesorius Aleksandro Dvorkino knygos „Sektovedenije“ rinktinių dalių vertimas į lietuvių kalbą (vertimo pavadinimas „Sektos. Totalitarinių sektų apžvalga“. Sutrumpintas vertimas).

4. „Virginijaus studijos“ filmai apie sektas. Tai du filmai, perduoti Lietuvos blaivybės fondui. Filmo apie munistus („Susivienijimo judėjimą“) veikėjas yra buvęs šios sektos narys Mantas Petravičius, dabar vienas projekto vykdytojų.

5. Interneto šaltiniai apie sektas (anglų ir rusų kalbomis).

Projekto vadovas

Lietuvos blaivybės fondo tarybos pirmininkas

Jurgis Gediminas Jakubčionis